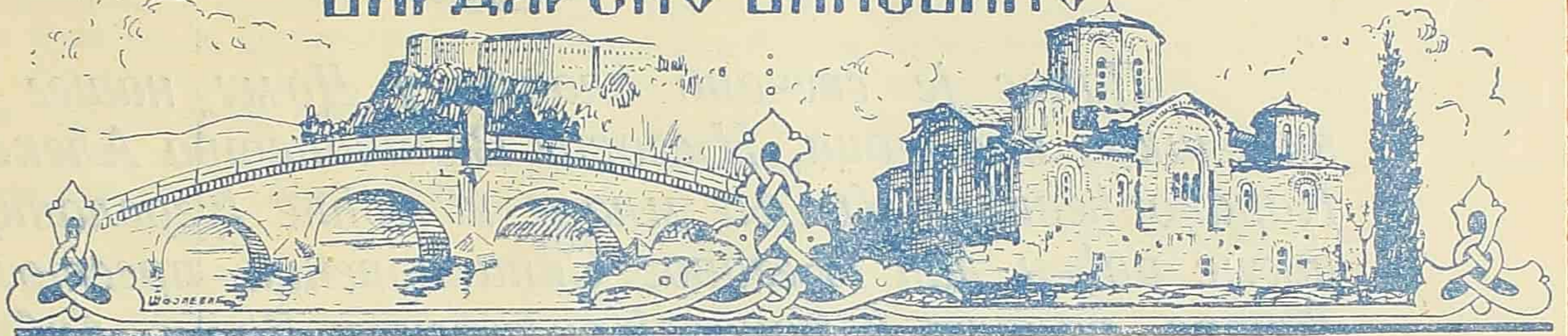
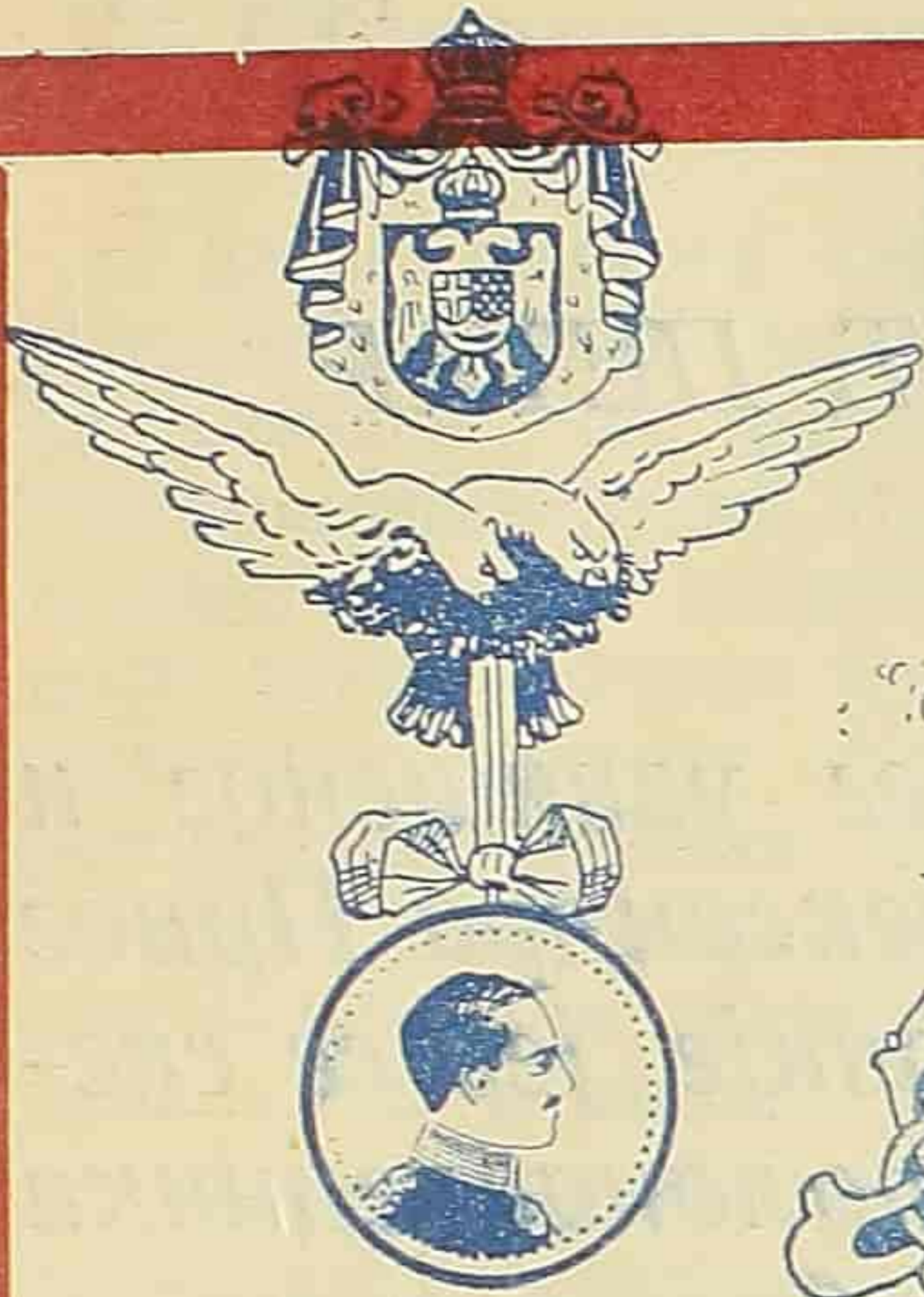

Библиотека Универзитета
Београд

САУЖБЕНИ ЛИСТ

ВАРДЯРСКЕ БАНОВИНЕ

Њ. КРАЉЕВСКО ВИСОЧАНСТВО КРАЉЕВИЋ ПЕТАР

НАША УЗДАНИЦА ЊЕГОВО ВИСОЧАНСТВО КРАЉЕВИЋ ПЕТАР

Данас је свечано славље у Дому нашег узвишеног и витешког владоца, Његовог Величанства Александра Првог Карађорђевића, Краља младе и моћне Југославије, јер се светкује рођен дан Његовог Сина првенца, престолонаследника Петра, радост и понос Краљевског Дома, љубимац и узданица васколиког Југословенског народа. А ова свечаност је у овој години у толико значајнија, што ће она обележити нов датум у нашој новој повести, јер се данас дају нашим храбрим и непобедимим пуковима нове заставе, символ нашег народног јединства, храбрости, родољубља, витештва и пожртвовања. У тој неизмерној родитељској радости, као и великом државном чину и слављу, данас се у побожним молитвама сједињује и старо и младо широм целог Југословенства, молећи Провиђење да излије своју неизмерну милост и благослов над Узвишеним Краљевским Домом за многољетну и срећну владавину нашег племенитог и мудрог господара, прослављеног витеза и добротвора, великог Краља Југословенства.

Придружујући се тој родитељској, народној и државној радости сви ми са Повардарја, Подримља и Струмице, шаљемо уз наше срдачне честитке и наше топле и искрене молитве за дуг живот, срећу и благостање нашег Краљевића Петра, молећи се Богу да га уреси најлепшим врлинама неустрашивог јунака Вожда Карађорђа и оваплоти генијом духа великих и неумрлих прадеде Кнеза Александра, Блаженопочившег Ослободиоца Краља Петра и обдари несаломљивим, истрајним и челичним карактером, самопожртвовањем и мудрошћу великог родитеља Краља Александра првог, како би и наш љубимац, наследник престола, заузео достојно место у нашој историји на понос својих родитеља, а на срећу и благостање моћне Југославије.

Да живи Његово Величанство Краљ Александар први,
Краљ Југославије,

Да Живи Његово Височанство Краљевић Петар.

Да живи Краљевски Дом.

Југословенска застава

Данас шестог септембра бележи се на страницама наше историје нови датум, јер је за свечани чин рођендана нашег омиљеног Престолонаследника Краљевића Петра везана и једна велика национална и државна свечаност којом почиње нова ера у друштвеном и државном животу Југославије. Данас ће на историјској Бањици код Београда бити величанствен реви наше војске, којом ће се приликом још једном показати снага, моћ и величина младе и снажне Југославије.

Данас ће се сменити старе српске заставе са новим југословенским заставама, чиме ће се и тим државничким чином нашег витешког Краља још једном обележити нов правац којим је упућен наш народни и државни живот. Старе заставе, под којим је извојевано наше национално јединство, проћи ће пред десетину хиљада Југословена, који ће их са дубоким и побожним пијететом поздравити са поносним опроштајем, јер су под тим светим знамењима наши гвоздени пукови исписали највеличанственије странице ратних подвига и обележили границе нашег националног тла.

Наша храбра војска, однегована у традицијама старих и легендарних витезова и јунака, наоружала се је дубоком вером у победу правде, што јој је дало титанску моћ, те је тако пошла у свету борбу за остварење националних заветних идеала. И она је за последње две деценије ишла из борбе у победу, а из победе у славу. Те наше заставе залепршале су се на освећеном Косову објављујући свету да је срушена моћ петвековног царства. А на Брегалници, тој светој реци, она је забележила да је ту побеђен и постиђен вероломини сусед и савезник. А када је у Светском рату германска сила бележила успехе и према великом руском царству, тада су наши пукови исписали на својим заставама нечувени пораз и слом армије старог царства. И нешто више. Под тим, куршумима изрешетаним заставама, ишао је наш народ кроз своју голготу прожет дубоком вером да ће после адских искушења доћи и народни васкрс. И онда, кад је Србинова отаџбина била под ногама завојевача и кад је један непријатељски председник владе са поносом и пред јавношћу тврдио да је Македонски фронт тако утврђен и обезбеђен, да нема те силе која га може пробити, тада су наше заставе објавиле широм света, да је пробијен непријатељски обруч и да је побеђен, потучен и растројен непријатељ потписао безусловну капитулацију и да непријатељске армије стоје постиђене, унижене, полагајући своје оружје победницима са Кајмакчалана, Доброг Поља, Ветерника и Црне.

Под тим нашим заставама гинули су на стотине хиљада наших бесмртних јунака, јер су знали да се само тако служи своме Краљу

и својој Отаџбини и да се само са великим жртвама стварају и велика и славна дела.

И наша Вардарска Бановина престављена је на тим значајним свечаностима са својих седамдесет и четири банских већника који су пошли у своју престоницу под вођством свога бана господина Живојина Лазића, да се дубоко поклоне тим нашим светим знамењима. Ту су преставници Косова, Куманова, они из околине Битоља, Шемнице и Бакарног Гумна, Црног Врха, Мердара, Ветерника и Брегалнице, Кајмакчалана, Докрог Поља и Ветерника, Царског Скопља и старог Охрида, Рељине Струмице, Велеса, Струге, Дебра, Кичева и они са оба Полога. Они ће, у име целокупног народа наше бановине, испратити те Заставе у Тополу, срцу Шумадије, одакле је отпочело велико дело народног Ослобођења, јер је Привиђењу било угодно, да ту, у томе светом Југословенском Пантеону, почивају творци Југословенске државе поред којих ће стојати и наше заставе да поколењима приповедају о неизмерној љубави према херојским, витешким и славним делима Сних испоима, који својом неизмерном љубављу према Краљу, Нацији и Држави исписе највеличанственију историју самопрегоревања и беспримерних пожртвовања.

У исто време представници наше бановине поздравиле су побожношћу наше нове, југословенске заставе, те симболе нашег неразлучног јединства, заветујући се најсветијом заклетвом да ће са неописаним жаром родољубља чувати државно јединство, вазда готови да се ставе под нове заставе да би чували мир и неприкосновеност светог народног тла, народно јединство, слободу и цивилизацију велике и моћне Југославије. С. С.

НАРЕДБА

Бана Вардарске Бановине среским начелствима и претстојништвима градске полиције, VI № 5574 од 1. маја 1930 године у циљу одржавања јазова у исправности

У Вардарској бановини наводњавање башта и поља врши се већим делом помоћу јазова, који се од стране њихових сопственика не само не одржавају у исправном стању, већ се у исте често бацају разни отпатци, ђубре, угинуле животиње и т. д. и тиме претстављају велику опасност за ширење (маларије, треске, тролетнице, наступне) и других заразних болести (врућице, срдоболе и т. д.).

У интересу народног здравља а на основу чл. 9. а) тач. 5 и 8 и чл. 33. тач. 1. Закона о уређењу санитарске струке и чувању народног здравља, § 4. тач. 3 и 5 Закона о сузбијању заразних болести и чл. 67 до 71. Закона о унутрашњој управи

НАРЕЂУЈЕМ

1. Да сопственици јазова израде корита истих тако, да вода тече стално и преко целе ширине јаза, а нарочито да дуж обале нигде не заостаје. Обале и дно јаза морају бити тако израђени, да по затварању јаза вода нигде не заостаје, јер заостала вода као и она која споро тече, одлично је легло комараца, који преносе маларију.

2. Да се све растиње на обалама јазова редовно коси; покошену траву не бацати у јаз, ни у самом кориту не сме бити травулине нити ђбуња и сличног. Гране од околних дрвећа не смеју додиривати воду и иста се мора често проређивати.

3. Обале јазова морају бити тако израђене, да се не оброњавају и да не пропуштају воду у страну, која би образовала баре поред јаза; у циљу одржавања чврстине, обала се може засејати травом, која се мора чешће косити.

4. Дубину јаза одредити тако да ни код највеће количине воде ова не прелази ивице и не разлива се по његовој околини; због тога треба имати покретну брану на почетку јаза, којом се регулише висина воде у јазу.

5. Јазови се имају повремено чистити тако, да су увек у исправном стању.

6. Најстрожије је забрањено у јазове бацати ђубре, траву, разне отпатке, лешеве угинулих животиња, људске измете и томе слично.

7. Пошто је вода у јазовима гото увек загађена опасним клицама, то се водом из јаза не сме прати поврће и зелен, које се носи на продају за јавну употребу. Исто тако не сме се вода из јазова употребљавати за прање рубља, посуђа и других предмета за људску употребу. Од овога се изузимају јазови у оним крајевима где нема друге воде и које не теку кроз насељена места, но и то увек по претходном одобрењу среског начелства.

8. Тамо где се јазови употребљавају за појење стоке пазиће да јаз од исте не буде загађен: прилаз да се изради од тврдог материјала (камена, цигле и слич.). Ван прилаза стока се не сме појити. Где се јазови укрштавају са путевима, пропусти морају бити од тврдог материјала.

9. Све напред наведено важи и за огранке јазова. И у огранцима вода мора увек да тече; и они у почетку морају имати покретну установу (брану) којом се спушта вода у огранак, и која потпуно затвара јаз тако, да вода не цури и не ствара барицу у огранку. Огранак мора да утиче у реку или други нижи јаз, или да се пушта помоћу покретне бране само толико воде колико је потребно за заливање а при том вода да увек тече.

10. У околини јазова и њихових огранака имају се све рупе затрпати; бара од пролећа, до у позну јесен не сме бити нигде, оне се морају затрпавати или вода одводити.

11. Вода у јазовима може се одводити само у оној количини, која је за заливање и друго потребно. После тога јаз се има потпуно затворити.

12. Све рупе које се пуне водом из јазова, без обзира на то чему служе, дужан је власник, на чијем се имању налазе, пријавити надлежном лицу ради контролисања и извршити шта му буде наређено; у рупама никаква вода не сме остати дуже од три дана.

13. Среска начелства постараће се да се свуда где постоје јазови, који служе за наводњавање, образује водна задруга од власника околних имања, који се служе водом тих јазова, као и власника имања поред којих и кроз која пролазе јазови. Тим задругама је дужност да се старају за одржавање јазова у исправности. Оне су одговорне за исправност јазова а ако јазови пролазе кроз насељена места и општине, као и власници имања, заједнички су одговорне за исправност.

14. Где постоје водне задруге, ове су дужне да о свом трошку поставе органе, које ће водити надзор над извршењем ове наредбе. Тамо где не постоје водне задруге, дужна је општина, да одреди једног од својих органа (пољака или кмета), који ће водити надзор над јазовима у дотичној општини и извршењу ове наредбе.

15. Све издатке за поправку јазова и њихових органа сносиће водне задруге, односно власници јазова. Поправке се имају одмах извршити и то у року од 48 часова, а веће поправке и дотеривање јазова, у одређеном року остављеном од стране претпостављених власти.

16. Надзор и контролу за извршење ове наредбе вршиће срески начелник са среским лекаром и све кривице по овој наредби казниће се у смислу члана 69. и 70. закона о Унутарњој Управи новчаном казном од 10 до 1000 динара у корист државне касе или у случају неисплате затвором од 1 до 20 дана.

Ова наредба има се на уобичајени начин огласити и објавити у Службеном Листу Вардарске Бановине, а у смислу чл. 71 Закона о унутрашњој управи ступа на снагу осмог дана по првој објави.

Заменик Бана
Помоћник,
Драг. Тодоровић, ср.

Огласи

Набавка букових цепаница у Скопљу

На основу решења Бана Вардарске бановине I Бр. 10031 од 30 јуна 1930 године извршиће се друга писмена (офертална) лицитација у канцеларији општег одељења банске у-

праве у Скопљу (Александрова ул. бр. 64) на дан 10. септембра 1930 године за набавку 663 просторна метра букових цепаница за гориво.

Понуде прописно затворене и запечаћене примаће се до 10 1/2 часова на дан лицитације а отварање понуда почиње тачно у 11 часова по часовнику општег одељења.

Понуде морају бити таксиране са по 100 динара на коверту исписано: „Понуда за 663 пр. м. букових цепаница од понуђача Н. Н.“

Понуђена цена по једном пр. метру има бити читљиво исписана бројевима и словима. На име кауције дужни су лицитанти положити на каси финансијског одељења банске управе у Скопљу (Карађорђева бр. 384) пре почетка лицитације у готовом новцу суму од 5.000 динара, а страни поданици плаћају двоструку кауцију.

Потврду о положеној кауцији, уверење о надметачкој способности као и уверење о плаћању пореза за раније године и текуће тромесечје, имају лицитанти на захтев председника комисије за одржавање лицитације показати комисији.

Рок за испоруку целог квантума огрева је 30. септембар 1930.

Исплата ће се извршити по пријему целог квантума од стране одређене комисије за пријем дрва.

Ближи услови могу се видети сваког радног дана од 8—12.30 часова у канцеларији општег одељења Вардарске бановине.

Натечај

за ученике бановинске ниже Пољопривредне школе у Бањој Луци

Управа Ниже пољопривредне школе у Бањој Луци на основу решења Господина Бана Врбаске бановине бр. 23758Ш—1. од 1. августа 1930. год. а према чл. 9. Закона и чл. 4. Правилника о Нижим пољопривредним школама, примиће у први разред у 1930/31. школској години 40 бановинских питомаца и 10 приватник ученика из Врбаске бановине, који буду испунили услове.

Услови за пријем:

1. Да је тежачки син и да му родитељи имају најмање 5 ха земље, што се доказује уверењем од општине видираним по среском начелника.

2. Да није млађи од 14 ни старији од 19. година. што доказује крштеницом односно родним листом.

3. Да је свршио најмање основну школу са добрим успехом, што доказуја школским сведочанством.

4. Да је здрав и телесно добро развијен за тежачке послове, што доказује лекарским уверењем.

5. Да је доброг владања, што доказује

школском сведоџбом, ако из школе долази, а општинским уверењем о владању, ако је провео најмање годину дана ван школе.

Надаље кандидат мора молби приложити обавезу са стране родитеља, да по свршеној школи неће рефлектирати на државну или бановинску службу, него да ће се вратити на родитељски посед да га рационално обрађује.

Молбе таксиране са 5 Дин. и снабдевене са свим напред наведеним документима, морају се поднети преко среских пољопривредних референата Управи Ниже пољопривредне школе Врбаске бановине најдаље до 10. септембра 1930. године.

Напомена: Школа траје 2 године. За све то време бановински питомци имају бесплатно стан, храну, одевање, учила, лекарску негу и т. д. а приватни за своје издржавање плаћају и то: тежачки синови динара 150 месечно, а нетежачки динара 300 месечно унапред.

Из канцеларије Пољопривредног одељења Краљевске банске управе Врбаске бановине у Бањој Луци Бр. 23758Ш—1. од 1. августа 1930.

Набавка дрва за мушку гимназију у Скопљу

Пошто се 1. заказана усмена лицитација за набавку 80 м³ дрва за огрев није могла одржати заказује се друга усмена лицитација на дан 14. септембра у 11 сати пре подне која ће се обавити под истим условима под којим и прва.

Из канцеларије директора Мушке гимназије — Скопље Дб 1962 од 29/VIII 1930 год.

Набавка канцеларијског материјала

Опште одељење Краљевске банске управе Вардарске бановине у Скопљу на основу члана 82 и 80 Закона о државном рачуноводству одржаће у скраћеном року на дан 9. септембра 1930 године, у 11 часова пре подне, у својим просторијама прву усмену лицитацију за набавку потребног канцеларијског материјала.

Мустре и услови могу се видети сваког дана код економата банске управе.

Пре почетка лицитације заинтересовани имају положити кауцију од 10.000 динара у готовом новцу или хартијама по номиналној вредности на каси VII финансијског одељења ове управе, поднети уверење до тога дана и сведочанство о својој надметачкој способности.

1. Бр. 16913. — Из канцеларије општег одељења Вардарске бановине 20 августа 1930 године.

Бановинска Болница у Битољу**Набавка болничких потреба**

У економату Бановинске Болнице у Битољу на дан 12 септембра 1930 год. у 11 часова пре подне одржаће се ДРУГА усмена лицитација за набавку животних намирница, потрошног материјала и осталих ситних потреба за време од 1 октобра 1930 год. закључно до 31 децембра 1930 године и то овим редом:

1. За хлеб бели и црни на суму око	дин.	6.900
2. За месо на суму око	"	24.120
3. За бакалук на суму око	"	26.424
4. За поврће и зелен на суму око	"	2.350
5. За млеко и млечне произв. на суму	"	7.985
6. За мртвачке сандуке на суму	"	1.900
7. За разне ситне потребе око	"	3.505
		Свега дин. 73.184

Услове и све законске прописе заинтересована лица могу видети сваког дана у канцеларији економата Болнице.

Кауција се полаже пред комисијом на дан лицитације до 10 часова пре подне и то наши поданици 5%, а страни 10% од горе означене предрачунске суме.

Позивају се заинтересована лица да одређеног дана предстану Болничкој канцеларији до 10 часова пре подне. Собом имају донети сва документа, која се траже ст. 6. чл. 13. Правилника за извршење одредаба из одељка „В. — Уговори и набавке“ Закона о Држ. рачуноводству по прописаној форми.

Из канцеларије Бановинске Болнице у Битољу бр. 3.058 од 14.-VIII-1930. г. 2-3

Бановинска болница у Гиљану**Набавка животних намирница**

Према донетом решењу управника болнице у Гиљау одржаће се 1 јавна усмена лицитација за набавку животних намирница и осталих потреба за време од 1. октобра ове године до 1. јануара 1931. године.

Ова ће се лицитација држати 15. септембра 1930. године а у случају да иста не успе одржаће се II у скраћеном року 30 септембра 1930. год. у канцеларији бановинске болнице од 10 до 12 часова пре подне и то овим редом:

1) Лебац у вредности	дин.	8.000
2) Месо у вредности	"	6.000
3) Маст са поврћем и варивом	"	3.000
3) Кравље пресно и кисело млеко	"	6.000
5) Бакалук и остале друге потребе	"	4.000
6) Дрва за гориво	"	10.000

Из канцеларије Бановинске болнице Вардарске бановине Бр. 402 од 15 августа 1930. године у Гиљану. 2—3

Бановинска Болница у Битољу**Набавка челичне касе**

У економату Бановинске болнице у Битољу одржаће се на дан 24. септембра 1930 године у 11 часова пре подне прва офертална лицитација за набавку челичне касе, заштићене од ватре за ову болницу.

Предрачунска сума 11 000 динара.

Услове и све законске прописе заинтересована лица могу видети сваког дана у канцеларији економата болнице.

Кауција се полаже пре лицитације као и на дан лицитације до 10 часова пре подне на каси ове болнице.

Позивају се заинтересована лица да одређеног дана доставе своје понуне у прописно затвореним кофертима до 10 часова пре подне и истим приложе сва документа која се траже ст. 6 чл. 13 Правилника за извршење одредаба из одељка „Б“ Уговори и Набавке Закона о Државном Рачуноводству по прописној форми.

Из канцеларије Бановинске болнице у Битољу бр. 3150 од 17. августа 1930. године.

Државна болница у Скопљу**Набавка намирница**

На основу чл. 82—105 закона о државном рачуноводству и Правилника за извршење одредаба из одељка уговора и набавка истога закона, а по решењу Министарства за социјалну политику и народно здравље О.Бр. 8220 од 27. септембра 1929. године и решења Управе државне болнице у Скопљу Бр. 9350 одржаће се на дан 8 септембра 1930. године при Управи државне болнице у Скопљу прва јавна лицитација, на којој ће се закључити погодбе, да се болница снабдева у току месеца: октобра, новембра и децембра 1930. године следећим потребама;

1) белим и црним хлебом, у вредн.	15.000 д.
2) говеђим и телећим месом	" 45000 "
3) пресним и киселим млеком	" 15.000 "
4) бакалуком и ситницама	" 30.000 "
5) поврћем и варивом	" 15.000 "
6) мртвачким сандуцима	" 3.000 "
7) сточном храном	" 2.000 "
8) канцеларијским материјалом	" 2.000 "

Заинтересовани надметачи морају показати: уверење о подобности и способности за надметање и уверење о плаћеној порези. Кауција се полаже на дан лицитације одређеној комисији.

Ближа обавештења и услови могу се видети у канцеларији економа болнице сваког радног дана.

Из канцеларије Државне болнице Бр. 9350.

Неслужбени део

Шта треба сваки човек да зна о маларији

Комарци

Из ранијег писања видели смо шта је то маларија, како се преноси и шири, а овога пута забавићемо се нарочито на комарцима, преносиоцима маларије, трудећи се да у кратко опишемо њихове облике као и њихов начин живота, сматрајући да је ово познавање од врло велике важности и без кога се не може ни замислити озбиљна борба против маларије.

Комарци спадају у инсекте који боду и сишу крв а од „папатаћа“ који такође сишу човечију крв одликују се величином и својим карактеристичним зујањем при летењу.

Комарци се размножавају на тај начин, што из јајета, које женка положи на воду излеже се ларва, која се после извесног времена претвори у лутку из које излази комарац, који је способан већ после неколико часова да боду и да сише крв.

Знајући да комарци боду само за време топлих дана односно с пролећа, у лето и једним делом јесени, потребно је објаснити шта настаје с њима за време ладних дана, односно за време зиме?

Зиму комарци презимљују било у облику одраслог комарца, било у стадијуму ларве или јајета што зависи од саме врсте комарца.

У нашим крајевима оне врсте комараца, које ће презимети у одраслом стадијуму, чим наступе хладнији јесењи дани, обично у другој половини месеца октобра повлаче се у зимовник. Од комараца презимљују само оплођене женке, док мушкарци угину пре одласка женки на зимовник. За зимовање комарци изабирају места заклоњена од ветра и промаје и најрадије ће се за време зиме наћи у шталама, подрумима, таванима и т. д. Они комарци, који презимљују у топлим шталама, с времена на време пробуде се и насишу се крви не напуштајући просторију коју су изабрали за зимовање. Они пак, који презимљују по таванима и подрумима остају у једном летаргичном стању све до пролећа.

Комарци који презимљују у стадијуму ларве, с јесени пре него што угину, положе јаја из којих ће изаћи ларве, које ће у овом стадијуму презимети па чак и у залеђеној води. Међутим оне врсте комараца, које презимљују у стадијуму јајета, с јесени положе јаја у воду па чак и у исушене баруштине, које ће бити с пролећа поплављене и у којима ће се ларва у пролеће развити до одраслог комарца.

С пролећа, чим наступе топлији дани, они комарци, који су презимели у одраслом стадијуму, почињу постепено да се буде, а затим да боду и сишу крв а јаја код ових женки оплођених с јесени, почињу се нагло развијати, тако да су већ у другој половини марта готова за полагање.

За полагање јаја, извесне врсте комараца захтевају чисту и текућу воду, док друге врсте полажу јаја и у најпрљавије воде као што су помијаре и т. д. Извесне врсте полажу јаја у баре са бистром водом али у недостатку ових полажу јаја и у прљаве воде.

Полагање јаја од стране комараца, који су презимели почиње обично у нашим крајевима од друге половине месеца марта и једна презимела женка снесе 150—300 јаја. Из јајета после 3—6 дана излази ларва, која се у води храни и развија и обично после 8—12 дана претвори у лутку а из лутке која се не храни после 3—6 дана излази комарац. Изчауравање комарца из лутки, дешава се најчешће после подне и излежени комарци међу којима је обично половина женки а половину мушкараца чекају сумрак припијени уз траву поред воде. У први сумрак излежени комарци крећу се у разне правце у циљу тражења хране. Уз пут а за време лета мушкарци ополде женке а затим напуштају их, јер не траже крв за храну као што је то случај са женкама. Женке свију врста комараца хране се крвљу, само док су поједине врсте више мање домаће, дотле су друге потпуно дивље и не долазе никад у људска насеља, већ живе у шумама или пољима где се хране крвљу дивљих животиња а и човечијом када се овај случајно нађе у шуми и т. д.

За време дана оне врсте комараца, које посећује људска насеља, склањају се било по спаваћим одајама или оближњим шталама, било по подрумима или шупама што зависи од саме врсте комараца. Дивље врсте комараца за време дана склоњене су по пећинама, шупљинама дрвећа и т. д.

У први сумрак комарци излазе из скривених места да траже храну а женке са зрелим јајима у ово време одлазе да траже воду ради полагање јаја. Мањи пак број комараца тражи изјутра рано храну или воду за полагање јаја. Пошто се женке комараца нахране и положе јаја, враћају се понова у тамна и скривена места, где ће преданити и преварити узету храну.

Један комарац који треба да презими живи просечно до 6 месеци, међутим за време летње сезоне, просечни живот комараца је 40—60 дана. Женка која презими, с пролећа чим положи јаја у гине, међутим једна женка у току летње сезоне, може да положи јаја неколико пута.

Прва генерација комарца јавља се почетком априла а последња у другој половини месеца октобра.

Наше село

За живот и опстанак човеков, потребне су три ствари: ваздух, вода и храна. И док се људи свакодневно старају о томе да обезбеде себи добру жетву жита и поврћа, дотле се врло често слабо води рачуна о ваздуку и води,

без којих се не може ни замислити опстанак људски.

Ми ћемо данас говорити о ваздуху.

Ваздух у виду једног дебелог омотача опкољива целу земљу. Он се састоји од кисеоника са 21, азота 78, двооксида 0,03 и водене паре са 0,50 процента, а осим тога у ваздуху има и нешто озона, аргона и других елемената, но у незнатној количини.

Нама је за живот најпотребнији кисеоник. Количина кисеоника није у свима просторијама подједнака. У затвореним и непроветреним собама, подрумима, шталама, рудницима, бунарима количина кисеоника може да буде само 15 на сто делова.

Одрастао човек удише по пола литра ваздуха при сваком удисању, а пошто се удише у минути до 16 пута, то сваки човек удише за један час 480 литара. Од ове количине удисаног ваздуха, човек задржава 22 литра кисеоника, али издише 18 до 20 литара угљен двооксида. Кисеоник се према томе троши из ваздуха удисањем и људи и животиња, а тако исто он се троши и при сагоревању угља, дрвета, при трулењу биљних и животињских материја. Тај мањак се надокнађује у природи тиме, што биљке за време дана издишу кисеоник.

Овај кисеоник, који ми удишемо, састоје се у плућима (бела цигерица) са крвним зрнцима и одатле се разноси по целом телу, па кад доспе у најситније делове, у ћелије, ту помаже сагоревању хранљивих делова и ствара топлоту. За време те радње у нашем телу, ствара се и угљен двооксид, који је врло штетан, а који ми издишемо заједно са ваздухом. Осим тога што људи и животиње издишу овај штетан угљен двооксид, он се ствара и при сваком сагоревању и трулењу органских материја, за тим њега има у знатној мери у подрумима где превире вино, као и у свима дубоким местима, где непостоји проветравање. Ако се у соби у којој се станује, има више угљен двооксида, на пример пет до десет процента, људи се осећају нелагодно, те чсто долази главобоља, блување, несаница, неки пак добијају такозвану мору (јаше их и дави мора) и кад је у већој количини, онда наступа и смрт. О овоме се може свако уверити на овај начин. Нека стави у каквом затвореном простору мало угљевље са жаром и у исто време и неку птицу или животињу те нека затвори врата. Услед сагоревања угљена, развија се угљен двооксид, који проузрокује смрти та ће животиња угинути. Нису ретки случајеви да неко настрада од овога не знајући откуда долази то зло.

Тако исто ваздух садржи у себи више или мање водене паре или прашине у којој се на-

лазе вазда штетних микроба, који проузрокују разне болести.

Као што се види ваздух, коју удишемо и који је најважнији елемент нашег живота, може да буде загађен и као такав и штетан и опасан по наш живот. Кад у води има много страних примеса, она је мутна и тада је ми не пијемо, али такав случај није у ваздуху, јер је он невидљив. Али око кроз какав отпор пробије у собу млаз сунчевих зракова, ми ћемо истом видети шта се све налази у ваздуху, нарочито око где су просторије нечисте и тада ћемо се уверити шта ми све удишемо са ваздухом и од колико је штетан по наше здравље такав ваздух.

Знајући све ово, треба да живимо у просторијама где је ваздух потпуно чист, јер ћемо само тако бити потпуно здрави. Због тога треба да се управљамо по овим правилима:

1. Одељења у којима живимо, треба да су што пространија, како би било у њима што више ваздуха.

2. У једном одлењу не треба да станују и спавају много лица, јер се ваздух загађује са издишањем врло штетног угљен двооксида.

3. Собе треба свакодневно проветравати и то како лети, тако и зими, да би унутра ушао споља чист ваздух, а изашао штетан.

4. У собама, у којима се живи и спава, не треба ништа држати предмете који труле, као воће и слично, јер се тиме кваре ваздух.

5. Кад се распаљује дрвени угљак у мангалу ништо то чинити у соби, већ у дворишту и кад се добро ужари, кад не избија модар пламен, метнути на жар какав гвоздени предмет и унети у собу.

6. У собама не сушити нити остављати влажне ципеле, опанке, обожке, влажне пелене, рубље и слично, јер се услед испаравања ваздух јако загађује.

7. Собе за становање, штале, дворишта и све просторије у кући и око куће држати потпуно чисте да се не би, посредством прашине, кужио ваздух кужним и опасним клицама, које проузрокују разне болести.

8. Угинулу стоку и цркнуте животиње не бацати на буњишта, у поток или где на ледину већ их закопати и добро затрпати земљом, да се не гуши ваздух.

9. Ако је пред кућом каква баруштина, треба је затрпати или воду јазом одвести где, како се не би гушио ваздух.

10. Одвикати децу да свршавају нужду по дворишту или око куће, нити држати у непосредној близини куће свињац (кочина), јер ћемо у противном бити себи највећи непријатељи.